

เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรอง: การแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างสโมสรแมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ดและชมรมแฟนบอลไทยที่สนับสนุนสโมสรแมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ด¹

ปณณวิศณธ์ เถระ²

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอการแลกเปลี่ยนทรัพยากรภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างสโมสรแมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ด (แมนฯ ยูไนเต็ด) และชมรมแฟนบอลไทยที่สนับสนุนสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด ในส่วนแรก ผู้เขียนจะกล่าวถึงความเติบโตและความนิยมอุตสาหกรรมฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษในบริบทสังคมไทยซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ช่วยทำให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและชมรมแฟนบอลไทยที่สนับสนุนสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด ลำดับถัดมา ผู้เขียนจะอภิปรายแนวคิดเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองเพื่อนำมาทำความเข้าใจการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของกลุ่มทางสังคมทั้งสองกลุ่ม ลำดับสุดท้าย ผู้เขียนจะอภิปรายผลการศึกษาโดยชี้ว่าภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและชมรมแฟนบอลไทยที่สนับสนุนสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดดำเนินไปบนมิติของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายขาดแคลน ในด้านหนึ่ง สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดสามารถอภิปรายทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจผ่านการขยายฐานแฟนบอลในประเทศไทย อีกด้านหนึ่ง ชมรมแฟนบอลไทยที่สนับสนุนสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดได้รับสถานะความใกล้ชิดผ่านการทำงานเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดกับแฟนบอลชาวไทย

คำสำคัญ: เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรอง ทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจ สถานะความใกล้ชิด

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการสู่ความสำเร็จของแฟนบอลไทยที่เชียร์สโมสรฟุตบอลต่างประเทศ” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อนึ่งผู้เขียนขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากโครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต สกว. ด้านสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2562

² นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อีเมล: phannawit.boat@gmail.com

Interdependence: Resource Reciprocal between Manchester United Football Club and a Thai Football Fan Club that Supports Manchester United Football Club³

Phannawit Thera⁴

Abstract

This article aims to illustrate reciprocity of resources between Manchester United Football Club (Man Utd) and a Thai football fan club that supports Man Utd. First, conditions are explained that help the football club and the football fan club interweave with interdependence, which are the growth and the popularity of the English Premier League Football industry in Thailand. Later, the concept of interdependence is argued to understand the resource reciprocal between two social groups. Lastly, the results of the study are discussed by portraying that the interdependence between the football club and the football fan club goes through a resource reciprocal; one group takes resources lacking from another group. On the one hand, the football club receives economic resources by expanding its football fan base in Thailand. On the other hand, the football fan club has an intimate status by linking the football club to Thai football fans.

Keywords: Interdependence, Economic Resource, Intimated Status

³ This article is part of a thesis, Civilizing Process in Thai Football Fans who Support Foreign Football Club, Master of Arts (Sociology and Anthropology), Faculty of Social Science, Chiang Mai University. I am thankful for a research fund from TRF Master Research Grants: TRF-MAG, 2019 budget year.

⁴ MA. Student, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Science, Chiang Mai University. e-Mail: phannawit.boat@gmail.com

บทนำ: ความเติบโตและความนิยมฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษในบริบทสังคมไทย

ช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษเป็นที่นิยมของแฟนบอลชาวไทยจำนวนมาก ผลสำรวจของนิด้าโพลระบุว่าประชาชนไทยร้อยละ 22.60 ติดตามฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษ 2017 และสโมสรที่คนไทยชื่นชอบมากที่สุดคือ สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด หรือสโมสรที่มีฉายา “ปีศาจแดง” หรือ “ผีแดง” (NIDA Poll, 2017) ในที่นี้ผู้เขียนจะอภิปรายความเติบโตและความนิยมฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษและสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดของแฟนบอลไทยผ่านสามประเด็นหลักได้แก่ ค่าลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดที่พุ่งสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ การจับมือเป็นพันธมิตรระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดกับบริษัทในไทย และการเข้ามาทำการแข่งขันของหลากหลายสโมสรในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจเงื่อนไขการเกิดขึ้นของเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและชมรมหวั่งแชมป์⁵

ประเด็นแรก ค่าลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดที่พุ่งสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ ประเด็นนี้สามารถพิจารณาผ่านประวัติศาสตร์ราคาประมูลลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษ จากข้อมูลพบว่าเมื่อปี ค.ศ. 2007-2013 (พ.ศ. 2550-2556) บริษัท ทูริซันส์ จำกัด (มหาชน) ผู้ประกอบการโทรทัศน์ผ่านสายเคเบิลทั่วประเทศในเครือบริษัททรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้รับสิทธิ์ในการถ่ายทอดสดฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษ โดยบริษัท ทูริซันส์จ่ายค่าลิขสิทธิ์ไปทั้งหมด 38 ล้านบาท (ราว 1,800 ล้านบาท) สำหรับลิขสิทธิ์ในช่วงปี ค.ศ. 2010-2013 (พ.ศ. 2553-2556) ส่วนปี ค.ศ. 2013-2016 (พ.ศ. 2556-2559) บริษัท เคเบิล ไทย โฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) หรือซีทีเอช (CTH) จ่ายค่าลิขสิทธิ์เป็นจำนวน 202 ล้านบาท (ราว 9,900 ล้านบาท) ค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยขึ้นแท่นเป็นประเทศที่จ่ายค่าลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดแพงที่สุดเป็นอันดับสองของโลก โดยมีมูลค่าสูงขึ้นจากเดิมถึง 432%⁶ (Ditsayut: 2018) ส่วนช่วงปี ค.ศ. 2016-2018 (พ.ศ. 2559-2561) บีอิน สปอร์ตส์ (beIN Sports) ชนะการประมูลด้วยจำนวนเงิน 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณกว่าหนึ่งหมื่นล้านบาท⁷ (Positioning: 2015, Thai PBS: 2015) ส่วนปัจจุบันบริษัท ทูริซันส์ จำกัดเป็นผู้คว่ำลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษเป็นเวลาสามปีตั้งแต่ ค.ศ. 2019-2021 (พ.ศ. 2562-2564)⁸ (Thairath Online, 2019)

⁵ ชมรมหวั่งแชมป์ (นามสมมติ) เป็นชมรมแฟนบอลไทยที่สนับสนุนสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดอย่างเป็นทางการ การเปลี่ยนสถานะสู่ชมรมอย่างเป็นทางการเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2556 ปรากฏการณ์นี้จึงส่งผลให้ชมรมหวั่งแชมป์เป็นชมรมแรกและชมรมเดียวในประเทศไทยที่ได้รับการรับรองสถานะจากสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด การเป็นชมรมอย่างเป็นทางการจึงทำให้ชมรมต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างสโมสรและแฟนบอลชาวไทย อนึ่งภายในชมรมประกอบไปด้วยกลุ่มแกนนำชมรม คณะกรรมการชมรม และสมาชิกชมรม โดยกลุ่มแกนนำชมรมประกอบด้วยสามตำแหน่งได้แก่ ประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก

⁶ ควรกล่าวด้วยว่าข้อมูลแต่ละแห่งไม่ตรงกัน เช่น Bangkokbiznews (2016) ระบุว่ามูลค่าลิขสิทธิ์ในช่วงปีดังกล่าวเป็นเงินจำนวนสูงถึงหนึ่งหมื่นล้านบาท ส่วน Jiam (2018) ระบุว่ามูลค่าลิขสิทธิ์ในช่วงปีดังกล่าวเป็นเงินจำนวน 1.01 หมื่นล้านบาท

⁷ ควรกล่าวด้วยเพิ่มเติมด้วยว่าลิขสิทธิ์ช่วงปีดังกล่าวมีมูลค่าน้อยกว่าที่ซีทีเอชประมูลไปเมื่อ 3 ปีก่อนประมาณ 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 1,750 ล้านบาท ดังนั้นผู้เขียนจึงคาดการณ์ว่ามูลค่าลิขสิทธิ์ในปี ค.ศ. 2013-2016 น่าจะเป็นเงินจำนวนประมาณหนึ่งหมื่นพันล้านบาท ส่วนมูลค่าลิขสิทธิ์ในปี ค.ศ. 2016-2019 น่าจะเป็นเงินจำนวนประมาณหนึ่งหมื่นล้านบาท

⁸ ควรกล่าวด้วยว่ามูลค่าการประมูลลิขสิทธิ์ในปีดังกล่าวไม่เป็นที่เปิดเผย

ปี (ค.ศ.)	บริษัทที่ได้ลิขสิทธิ์	มูลค่า (ล้านบาท)	จ่ายเฉลี่ยปีละ (ล้านบาท)
2010 - 2013* (3 ฤดูกาล)	ทรูวิชั่นส์ (True Vision)	1,800	450
2013 - 2016 (3 ฤดูกาล)	ซีทีเอช (CTH)	ประมาณ 11,000	ประมาณ 3,666
2016 - 2019 (3 ฤดูกาล)	บีอิน สปอร์ตส์ (beIN Sports)	ประมาณ 10,000	ประมาณ 3,333
2019-2022 (3 ฤดูกาล)	ทรูวิชั่นส์ (True Vision)	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษในไทย

*ได้สิทธิในการถ่ายทอดสดตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007

ประเด็นที่สอง การจับมือเป็นพันธมิตรระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดกับบริษัทในไทย จากข้อมูลที่มีพบว่าบริษัทพันธมิตรของสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดประกอบด้วยธนาคารกรุงศรีอยุธยา สิงห์ คอร์เปอเรชั่น เอ.พี. ฮอนด้า และทรู คอร์เปอเรชั่น โดยบริษัทแรกที่จับมือเป็นพันธมิตรกับสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดคือ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ซึ่งการเซ็นสัญญาระหว่างสองฝ่ายเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 การเป็นพันธมิตรระหว่างกลุ่มทางสังคมทั้งสองจึงทำให้ธนาคารกรุงศรีอยุธยาเปิดตัว “บัตรเดบิต แมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ด” ที่เป็นใบแรกและใบเดียวของประเทศไทย (ThaiPR.netv; RYT9, 2009) หลังจากนั้น บริษัทอื่นในประเทศไทยก็เริ่มทำการเซ็นสัญญาเป็นพันธมิตรกับสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดตามมา อาทิ สิงห์ คอร์เปอเรชั่น เอ.พี. ฮอนด้า และทรู คอร์เปอเรชั่น ที่เซ็นสัญญากับสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดในปี พ.ศ. 2553 2554 และ 2556 ตามลำดับ (Thairath Online, 2010 ; Thairath Online, 2013 ; Worldlease, 2011)

ประเด็นสุดท้าย การเข้ามาทำการแข่งขันของหลากหลายสโมสรในประเทศไทย เมื่อกลางปี พ.ศ. 2556 ที่ผ่านมาสโมสรฟุตบอลชื่อดังจากทวีปยุโรปเข้ามาทำการแข่งขันในประเทศไทยถึงสี่สโมสรประกอบไปด้วยแมนฯ ยูไนเต็ด ลิเวอร์พูล เชลซี และบาร์เซโลนา⁹ ซึ่งสามในสี่สโมสรข้างต้นเป็นสโมสรที่ลงเล่นอยู่ในพรีเมียร์ลีกอังกฤษ

⁹ ควรกล่าวด้วยว่าอันที่จริงแล้วในปี พ.ศ. 2556 สโมสรเรอัล มาดริดก็เกือบเข้ามาทำการแข่งขันที่ประเทศไทย (ไทยรัฐออนไลน์: 2013)

โดยมีเพียงสโมสรบาร์เซโลนาเท่านั้นที่ลงเล่นอยู่ในลาลีกา ลีกของประเทศสเปน ปรากฏการณ์ที่สโมสรชื่อดังเดินทางมาทำการแข่งขันในประเทศไทยยังสอดคล้องกับการเป็นพันธมิตรระหว่างบริษัทในประเทศไทยกับสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด กล่าวคือ บริษัทพันธมิตรอย่างสิงห์ คอร์เปอเรชั่นได้จัดการแข่งขันกับสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและเชลซีเพื่อฉลองครบรอบ 80 ปี บริษัทบุญรอดบริวเวอรี่ (Bee Bangpakong, 2013)

หลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งสามชิ้นที่ผู้เขียนแจกแจงข้างต้นสามารถยืนยันว่าฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษและสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดเติบโตและได้รับความนิยมอย่างมากในบริบทสังคมไทย ความเติบโตและนิยามของอุตสาหกรรมดังกล่าวจึงมีส่วนกระตุ้นให้สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดต้องการเข้ามากรอบยุทธศาสตร์ธุรกิจผ่านการขยายฐานแฟนบอลในประเทศไทย สภาการณดังกล่าวจึงส่งผลให้สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดต้องหาตัวกลางเพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างสโมสรกับแฟนบอลชาวไทย ดังนั้นสโมสรจึงทำการรับรองสถานะให้ชมรมหวังแชมป์เป็นชมรมที่สนับสนุนสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดอย่างเป็นทางการ เนื่องจากสโมสรเล็งเห็นว่าชมรมหวังแชมป์มีศักยภาพเพียงพอที่จะช่วยสโมสรกรอบยุทธศาสตร์ธุรกิจ¹⁰ การรับรองสถานะดังกล่าวจึงส่งผลให้สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและชมรมหวังแชมป์เข้าไปผูกพันภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองอันเดียวกัน ลำดับถัดไปผู้เขียนจะอภิปรายแนวคิดเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองเพื่อนำมาทำความเข้าใจกระบวนการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของกลุ่มทางสังคมทั้งสองกลุ่ม

ภาพที่ 1 จดหมายที่สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดส่งมาแสดงความยินดีกับชมรมหวังแชมป์หลังจากได้รับการรับรองสถานะชมรมที่สนับสนุนสโมสรอย่างเป็นทางการ (ผู้เขียนขอขอบคุณรูปภาพจากเว็บไซต์ชมรมหวังแชมป์)

¹⁰ ชมรมหวังแชมป์ประกอบไปด้วยแฟนบอลพันธุ์แท้และมีเครือข่ายแฟนบอลอย่างกว้างขวาง คุณลักษณะดังกล่าวมีส่วนกระตุ้นให้สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดรับรองสถานะให้กับชมรมหวังแชมป์ อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้ไม่สามารถอภิปรายอย่างละเอียดได้ในบทความนี้

แนวคิดเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรอง

เอไลอัส (Norbert Elias) นักสังคมวิทยาเชื้อสายยิวคือ ผู้นำเสนอตัวแบบการศึกษาที่เรียกกันว่าสังคมวิทยาเชิงกระบวนการ (process sociology) เอไลอัสมองว่าชีวิตทางสังคมของมนุษย์ล้วนแล้วแต่วางอยู่บนความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรอง (interdependence) กล่าวคือ เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองเป็นการมองมนุษย์อย่างเป็นพหุ (plural) ซึ่งตรงกันข้ามกับการมองมนุษย์อย่างโดดเดี่ยว (singular) หรือตัดขาดจากสังคมภายนอก กล่าวอีกอย่างคือ เอไลอัสมองว่าเมื่อมนุษย์อาศัยอยู่ในสังคมพวกเขาจะต้องเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคมที่ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองต่อกัน ในที่นี้เมื่อปัจเจกหรือกลุ่มทางสังคมถูกห่อหุ้มกัน ผลที่ตามมาคือ การกำเนิดขึ้นของเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองในรูปแบบต่าง ๆ (figuration/configurations) อาทิ เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น (van Krieken, 1998 : 55-56 ; Kaewtep & Hinwiman, 2008 : 295-302)

เราสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองเข้ากับเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ในที่นี้เอไลอัสยกตัวอย่างเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างเด็กแรกเกิดกับผู้ปกครอง โดยเราจะพบว่าภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองนี้เด็กแรกเกิดมักจะถูกดูแลเลี้ยงดูโดยผู้ปกครอง ดังนั้นในกรณีนี้เราจึงสามารถอธิบายได้ว่าเด็กแรกเกิดและผู้ปกครองดำรงอยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงเดียวกัน โดยที่ทั้งสองฝ่ายต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันในทางใดทางหนึ่ง ฉะนั้นเราจึงพบว่าเมื่อมนุษย์อาศัยอยู่ในสังคมมนุษย์ล้วนแล้วแต่มีเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับผู้อื่น กล่าวคือมนุษย์ทุกคนไม่สามารถหลุดพ้นออกไปจากเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองใด ๆ ในสังคมได้อย่างสิ้นเชิง (van Krieken, 1998 : 56-61 ; Kaewtep & Hinwiman, 2008 : 307-309)

สำหรับเอไลอัสแนวคิดเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองได้ถูกนำมาใช้แทนแนวคิดโครงสร้าง (structure) และผู้กระทำการ (agency) กล่าวคือ เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองก้าวพ้นคู่ตรงกันข้ามระหว่างโครงสร้างกับผู้กระทำการไปแล้ว เอไลอัสหลีกเลี่ยงที่จะมองว่าโครงสร้างเป็นผู้กำกับผู้กระทำการหรือผู้กระทำการเป็นผู้ผลิตโครงสร้างขึ้นมา ในทางตรงกันข้าม มนุษย์กลับถูกหล่อหลอมให้แสดงพฤติกรรมหนึ่ง ผ่านการถูกห่อหุ้มภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองกับกลุ่มทางสังคมอื่น กล่าวอย่างง่ายคือ เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างปัจเจกหรือกลุ่มทางสังคมมีผลในการกำหนดรูปแบบพฤติกรรม ภาพตัวตน หรือการควบคุมตนเองต่อปัจเจกหรือกลุ่มทางสังคมหนึ่ง โดยนัยนี้จึงหมายความว่าปัจเจกหรือกลุ่มทางสังคมจะมีแบบแผนพฤติกรรมตามมาตรฐานของเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองที่ตนเองสังกัด แบบแผนดังกล่าวเรียกว่า habitus หรือ second nature กล่าวคือ second nature คือแบบแผนพฤติกรรมที่ฝังรากอยู่ในโครงสร้างทางจิต (psychic structure) ของมนุษย์ซึ่งเกิดจากถูกหล่อหลอมผ่านการเลี้ยงดู การอบรม และการควบคุมทางสังคม¹¹ (social control) (van Krieken, 1998 : 45-49, 85-107)

¹¹ ควรกล่าวเพิ่มเติมด้วยว่าการถูกห่อหุ้มอย่างเข้มข้นและสลับซับซ้อนภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองของกลุ่มทางสังคมแต่ละกลุ่มดำเนินควบคู่ไปกับกระบวนการควิลิซ (van Krieken, 1998: 93-107; Elias, 2000: 365-379) อย่างไรก็ตาม บทความนี้จะกล่าวถึงกระบวนการควิลิซที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างสโมสรเบสบอล ยูนิเต็ดและชมรมหญิงแชมป์

เอไลส์ยังอธิบายอีกว่าภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องมียอำนาจ (power) ไหลเวียนอยู่ข้างใน กระนั้นก็ตาม อำนาจที่ไหลเวียนอยู่ภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องมักจะล้นไหลไปมาและไม่มีปัจเจกหรือกลุ่มทางสังคมใดสามารถกุมอำนาจไว้ได้อย่างเบ็ดเสร็จ ยกตัวอย่างเช่น เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องระหว่างทาสกับนายทาส กล่าวคือ เมื่อพิจารณาเพียงผิวเผินเราอาจทึกทักว่านายทาสมีอำนาจเหนือกว่าทาสไปเสียทุกด้าน อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงทาสก็มีอำนาจเหนือนายทาสเช่นกัน โดยทาสมีอำนาจในการสร้าง ผลผลิตให้แก่นายทาส หากทาสได้ทำการผลิตสิ่งที่จะตามมาคือ ผลผลิตของนายทาสก็จะลดน้อยลง ฉะนั้นเราจึงพบว่าเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องระหว่างทาสกับนายทาสเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ไม่มีฝ่ายใดกุมอำนาจไว้ได้อย่างเบ็ดเสร็จ ดังนั้นการศึกษาเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องเราจึงควรสนใจดุลยภาพของอำนาจ (power balance) ที่ไหลเวียนอยู่ภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องนั้น ๆ นอกเหนือจากนี้ เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องยังดำเนินอยู่บนมิติของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายต่างขาดแคลน กล่าวคือ ภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องแต่ละฝ่ายต่างมีอำนาจในการเข้าถึงหรือปฏิเสธการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกลุ่มทางสังคม (van Krieken, 1998 : 61-65, Panarut, 2018 : 17-19)

สืบเนื่องจากข้างต้นผู้เขียนจะนำแนวคิดเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องมาปรับใช้เพื่อศึกษาดุลยภาพของอำนาจและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องระหว่างสโมสรรแมนา ยูไนเต็ดและชมรมหวังแชมป์ กล่าวคือ แนวคิดนี้จะช่วยให้นำทางให้เราเข้าใจว่ากลุ่มทางสังคมที่มีอำนาจมากกว่าอย่างสโมสรรแมนา ยูไนเต็ดมีได้เป็นฝ่ายที่เข้ามาครอบงำทรัพยากรที่ตนเองขาดแคลนแต่เพียงฝ่ายเดียวเนื่องจากภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องจะไม่มีกลุ่มทางสังคมใดที่กุมอำนาจไว้ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ฉะนั้นกลุ่มทางสังคมที่มีอำนาจน้อยกว่าอย่างชมรมหวังแชมป์ก็สามารถได้รับทรัพยากรที่ตนเองขาดแคลนได้เช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อทำความเข้าใจการแลกเปลี่ยนทรัพยากรภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต้องระหว่างสโมสรรแมนา ยูไนเต็ดและชมรมหวังแชมป์

วิธีการศึกษาและขอบเขตการวิจัย

ผู้เขียนเก็บข้อมูลจากเอกสาร การลงพื้นที่ภาคสนาม และการสัมภาษณ์ ประการแรก ผู้เขียนเก็บข้อมูลจากหนังสือสัญญา¹² ซึ่งเอกสารดังกล่าวสโมสรรแมนา ยูไนเต็ดส่งมาให้ชมรมหวังแชมป์ช่วงที่กำลังดำเนินการรับรองสถานะอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2556 ภายในเอกสารระบุกฎกติกาต่าง ๆ เพื่อให้ชมรมหวังแชมป์ดำเนินการ

¹² ผู้เขียนได้รับเอกสารดังกล่าวเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2561 จากพี่ป๋องหนึ่งในแกนนำชมรมหวังแชมป์ (ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดของบทความนี้เป็นนามสมมติ)

ตาม ประการที่สอง ผู้เขียนลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมกับชมรมหวังแชมป์ โดยผู้เขียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ชมรมจัดขึ้น เช่น กิจกรรมปาร์ตี้ชมฟุตบอลสด กิจกรรมประชุมประจำปี และกิจกรรมปาร์ตี้วันปีใหม่ ประการสุดท้าย ผู้เขียนใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับแกนนำชมรมหวังแชมป์จำนวน 3 คน¹³ โดยผู้เขียนเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2561 จนถึงเดือนตุลาคม 2562 ทั้งนี้ผู้เขียนจะนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อตอบคำถามว่าการแลกเปลี่ยนทรัพยากรภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและชมรมหวังแชมป์ดำเนินไปในทิศทางใด¹⁴

อภิปรายผลการศึกษา

การกอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจของสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด

สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดคือ สโมสรลำดับต้น ๆ ของโลกที่ไม่เพียงแต่มีความเก่งกาจในสนามฟุตบอล หากแต่ยังมีความเก่งกาจในสนามธุรกิจอีกด้วย (Szymanski, 1998 : 47-54 ; Hill & Vincent, 2006 : 61-78; Hamil, 2008 : 114-134) สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดเข้ามากอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจในประเทศไทยผ่านการใช้ชมรมหวังแชมป์เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างสโมสรกับแฟนบอลชาวไทย เหตุที่สโมสรรับรองสถานะให้กับชมรมหวังแชมป์เนื่องจากชมรมหวังแชมป์เป็นศูนย์รวมของแฟนบอลพันธุ์แท้และมีเครือข่ายแฟนบอลกว้างขวาง ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวทำให้ชมรมหวังแชมป์สามารถช่วยสโมสรกอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจในระดับมากทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ลำดับถัดไปผู้เขียนจะอภิปรายปรากฏการณ์ที่สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดใช้ชมรมหวังแชมป์เป็นตัวกลางในการส่งเสริมให้แฟนบอลบริโภคสินค้าของสโมสรทั้งทางตรงและทางอ้อม

ประการแรก การส่งเสริมการบริโภคทางตรง เอกสาร หนังสือสัญญา ระบุประเด็นการขยายฐานแฟนคลับของสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด กล่าวคือ สโมสรต้องการให้ชมรมหวังแชมป์ส่งเสริมให้แฟนบอลสมัครสมาชิกกับสโมสร (official member) จำนวน 50 คน¹⁵ (หรือการหาตัวปี 50 คน) และส่งเสริมให้แฟนบอลเดินทางไปชมฟุตบอลที่ประเทศอังกฤษ

นโยบายแรก การส่งเสริมให้แฟนบอลสมัครสมาชิกกับสโมสร สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดต้องการให้ชมรมหวังแชมป์หาสมาชิกแก่สโมสรให้ได้ก่อนเปิดฤดูกาล (ก่อนเดือนสิงหาคมของแต่ละปี) รวมถึงยังต้องรักษาดูแลฐานแฟนบอล

¹³ แกนนำชมรมทำหน้าที่ดำเนินการทุกอย่างภายในชมรม โดยเฉพาะการทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและแฟนบอลชาวไทย อนึ่งในบทความนี้ปรากฏข้อมูลจากการสัมภาษณ์แกนนำชมรมเพียง 2 คน

¹⁴ ควรกล่าวไว้ด้วยว่า 1.) สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดพึ่งพาทรัพยากรจากแกนนำชมรมหวังแชมป์มากที่สุด เนื่องจากแกนนำชมรมทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างสโมสรกับแฟนบอลชาวไทยเพื่อช่วยสโมสรขยายฐานแฟนบอลในประเทศไทย 2.) ชมรมหวังแชมป์ได้รับทรัพยากรจากสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดก็จริงอยู่ กระนั้นระดับความเข้มข้นของทรัพยากรที่แฟนบอลแต่ละกลุ่มได้รับนั้นไม่เท่ากัน กล่าวคือ แกนนำชมรมเป็นกลุ่มที่ได้รับทรัพยากรมากที่สุด ซึ่งตามมามีแฟนบอลเหนียวแน่นและแฟนบอลซื่อสัตย์ตามลำดับ ทั้งนี้ระดับความเข้มข้นของทรัพยากรที่ได้รับขึ้นอยู่กับระดับปฏิสัมพันธ์ที่แฟนบอลแต่ละคนมีต่อสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและชมรมหวังแชมป์ กล่าวอีกอย่างคือ หากแฟนบอลมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มทางสังคมทั้งสองอย่างเข้มข้นพวกเขาก็จะได้รับทรัพยากรมากขึ้นตามมา

¹⁵ แฟนบอลที่เป็นสมาชิกของสโมสร (official member) จะต้องทำการสมัครสมาชิกโดยตรงผ่านทางสโมสร ซึ่งราคาของแต่ละแพ็คเกจก็จะแตกต่างกันออกไป โดยราคาแพ็คเกจของสมาชิกผู้ใหญ่จะอยู่ที่ 20 และ 32 ปอนด์ (ราคาในฤดูกาล 2018/2019) ทั้งสองแพ็คเกจเข้าถึงสิทธิ์ที่ทางสโมสรจัดหาให้เหมือนกัน เช่น ตัวเข้าชมการแข่งขันนัดเหย้าราคา 2,500 บาท หรือได้ส่วนลดเมื่อเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หรือสนามฟุตบอล อย่างไรก็ตาม สองแพ็คเกจนี้ต่างกันตรงที่แพ็คเกจหลังจะมีกล่องของที่ระลึกจากสโมสร ซึ่งภายในกล่องประกอบไปด้วยของที่ระลึก เช่น ผ้าพันคอ ที่เปิดขวด หมวกไหมพรม ปากกา เข็มกลัด ที่รองแก้ว ซึ่งของที่ระลึกจะแตกต่างกันไปแล้วแต่ฤดูกาล ทั้งนี้แฟนบอลทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสโมสรก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ชมรมแฟนคลับจัดขึ้นได้ เพียงแต่บางครั้งสิทธิ์ในการร่วมลุ้นรับของรางวัลพิเศษจะถูกสงวนไว้แค่สมาชิกของสโมสรเท่านั้น

เหล่านี้ไว้ให้ได้อย่างน้อย 50 คนทุกปี โดยสโมสรมีเงื่อนไขคือ ถ้าชมรมไม่สามารถรักษาสถานภาพคลับให้ตรงตามเป้าที่สโมสรตั้งไว้จะยังผลให้สโมสรทำการพิจารณาและตัดถอนชมรมอย่างน้อยหนึ่งครั้ง แต่หลังจากที่ตัดถอนไปแล้วยังพบว่าชมรมยังมิได้กระทำตามกฎกติกาที่ระบุไว้ สโมสรก็จะดำเนินการระงับหรือยุติสถานะชมรมอย่างเป็นทางการ รวมถึงสโมสรอาจดำเนินการรวมกลุ่มชมรมดังกล่าวกับอีกชมรมหนึ่งที่อยู่ในประเทศเดียวกัน

นโยบายที่สอง การส่งเสริมให้แฟนบอลเดินทางไปชมฟุตบอลที่ประเทศอังกฤษ สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด จัดสรรโควตาตั๋วที่นั่งชมการแข่งขันให้แก่แฟนบอลที่เป็นสมาชิกของสโมสรทุกการแข่งขันนัดเหย้า การจัดสรรตั๋วจะกำหนดเงื่อนไขโดยสโมสรคือ การได้รับโควตาตั๋ว 1 ใบ ต่อสมาชิก 10 คน กล่าวคือ ถ้าชมรมหนึ่งมีสมาชิกจำนวน 100 คน ชมรมดังกล่าวก็จะได้รับการจัดสรรตั๋วที่นั่งได้มากที่สุดจำนวน 10 ใบต่อหนึ่งแมตช์การแข่งขัน ส่วนกรณีที่เป็นการแข่งขันระหว่างทีมใหญ่ เช่น เชลซี ลิเวอร์พูล แมนเชสเตอร์ ซิตี้ ทอตนัมฮอตสเปอร์ และ อาเซนอล หรือเกมที่สโมสรเลือกว่าเป็นเกมสำคัญของฤดูกาล การจัดสรรที่นั่งให้แก่แฟนบอลก็จะลดหย่อนน้อยลงไปบ้างตามสมควร¹⁶ ในที่นี้ผู้เขียนพบว่านโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมให้แฟนบอลสมัครสมาชิกกับสโมสร กล่าวคือ การสมัครสมาชิกกับสโมสรส่งผลให้แฟนบอลได้รับสิทธิพิเศษในการเข้าชมการแข่งขันที่สนาม โดยแฟนบอลที่สมัครสมาชิกกับสโมสรสามารถซื้อตั๋วชมการแข่งขันโดยตรงกับชมรมหวังแชมป์ในราคา 2,500 บาท¹⁷

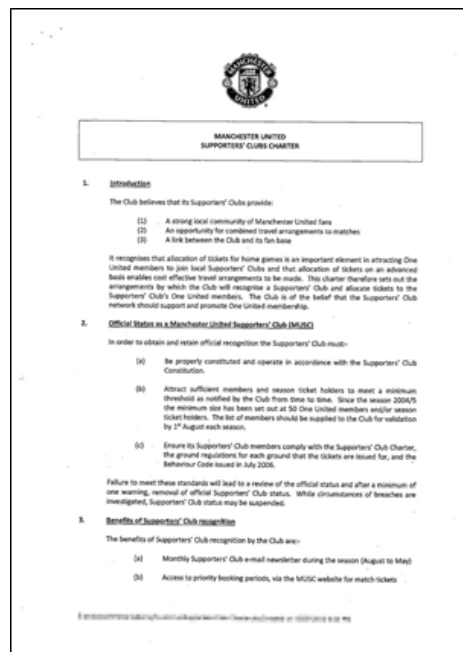
สืบเนื่องจากข้างต้นผู้เขียนพบว่าชมรมหวังแชมป์ประสบความสำเร็จในการช่วยสโมสรกอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจ ประการแรก ผู้เขียนพบว่าชมรมหวังแชมป์สามารถส่งเสริมให้แฟนบอลสมัครสมาชิกกับสโมสรเกินจำนวนที่สโมสรกำหนดตั้งแต่ฤดูกาลแรก (2013/2014) โดยมีแฟนบอลที่สมัครสมาชิกกับสโมสรจำนวนทั้งสิ้น 153 คน ซึ่งตัวเลขดังกล่าวเป็นจำนวนมากกว่าที่สโมสรกำหนดอยู่ถึงสามเท่า ส่วนฤดูกาล 2018/2019 แฟนบอลที่เป็นสมาชิกกับสโมสรมีจำนวนถึง 454 คน ซึ่งเป็นตัวเลขที่มากกว่าจำนวนขั้นต่ำที่สโมสรกำหนดถึงกว่าเก้าเท่าตัว¹⁸ ประการที่สอง ผู้เขียนพบว่าชมรมหวังแชมป์สามารถส่งเสริมให้แฟนบอลเดินทางไปชมการแข่งขันฟุตบอลที่ประเทศอังกฤษเป็นจำนวนไม่น้อย ในที่นี้ผู้เขียนขอข้อมูลจำนวนผู้ลงทะเบียนขอใช้สิทธิ์ในการไปชมการแข่งขันติดขอบสนามในฤดูกาล 2018/2019 มาแสดง ซึ่งจากข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าการแข่งขันกับทีมใหญ่ประกอบไปด้วย ลิเวอร์พูล อาเซนอล เชลซี ทอตนัมฮอตสเปอร์ แมนเชสเตอร์ ซิตี้ มีจำนวนแฟนบอลลงทะเบียนไปชมเกม

¹⁶ ฤดูกาล 2018/2019 โควตาบิกเก็ตแบ่งออกเป็น A1 และ A2 กลุ่ม A1 คือแมตช์ระหว่างทอตนัมฮอตสเปอร์ อาร์เซนอล และลิเวอร์พูล ได้โควตา 1 ต่อ 13 (นับจากจำนวนสมาชิก Official Member ที่ลงทะเบียนกับชมรมภายใน 31 กรกฎาคม 2561) โดยชมรมได้รับโควตาทั้งสิ้น 25 ใบต่อ 1 แมตช์ ส่วนกลุ่ม A2 คือแมตช์ระหว่างแมนเชสเตอร์ซิตี เชลซี และแมตช์สุดท้ายในบ้าน (คาร์ดิฟฟ์ ซิตี้) ได้โควตา 1 ต่อ 15 (นับจากจำนวนสมาชิก Official Member ที่ลงทะเบียนกับชมรมภายใน 31 มกราคม 2562) โดยชมรมได้รับโควตาทั้งสิ้น 29 ใบ ต่อ 1 แมตช์ ส่วนแมตช์นอกเหนือจากนี้ไม่มีโควตาที่นั่งจำกัด (หรือคำนวณตามสมาชิกทั้งหมด เช่น ได้รับโควตา 1 ใบต่อจำนวนสมาชิก 10 คน) อย่างไรก็ตาม ชมรมหวังแชมป์ยังมีตั๋วปี (season ticket) อีกจำนวน 2 ใบ ซึ่งทำให้มีโควตาแต่ละแมตช์เพิ่มขึ้น 2 ที่นั่ง รวมถึงบอลถ้วย (ผู้เขียนขอขอบคุณข้อมูลจากกลุ่มเฟซบุ๊กชมรมหวังแชมป์)

¹⁷ ถ้าซื้อตั๋วผ่านชมรมจะต้องจ่ายในราคา 2,500 บาทต่อที่นั่ง ซึ่งการซื้อตั๋วผ่านชมรมจะการันตีการได้รับตั๋วอย่างแน่นอน ในทางตรงกันข้าม แฟนบอลทั่วไปที่ไม่ได้สมัครสมาชิกกับสโมสรหรือสมัครสมาชิกแล้วไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับชมรมหวังแชมป์จะซื้อตัวยากกว่า เนื่องจากหากแฟนบอลซื้อตั๋วโดยตรงจากสโมสร แฟนบอลอาจไม่ได้รับตั๋วเนื่องด้วยการซื้อตั๋วในวิธีนี้ต้องเข้าระบบสุ่มและรอคิวของสโมสร (สัมภาษณ์ที่ป้อม 27 ตุลาคม 2561)

¹⁸ จำนวนแฟนบอลที่เป็นสมาชิกสโมสรและลงทะเบียนกับชมรมหวังแชมป์ตั้งแต่ฤดูกาล 2013-2018 มีจำนวนทั้งสิ้น 153 108 193 253 390 และ 454 คนตามลำดับ (จำนวนสมาชิกชมรมหวังแชมป์ในฤดูกาล 2018/2019 มีอยู่สูงเป็นอันดับ 8 ของโลก และอันดับ 3 ของเอเชีย) ส่วนสมาชิกฤดูกาลปัจจุบัน 2019/2020 (ที่ยังไม่คงที่) มีจำนวน 433 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 12 สิงหาคม 2562) (ผู้เขียนขอขอบคุณข้อมูลจากเว็บไซต์ชมรมหวังแชมป์)

การแข่งขันทั้งสิ้น 27 19 31 10 และ 20 คนตามลำดับ ส่วนการแข่งขันกับทีมเล็กจำนวนแฟนบอลที่ลงทะเบียนอาจจะลดหย่อนลงไปบ้างเมื่อเทียบกับการแข่งขันกับทีมใหญ่ ยกตัวอย่างเช่น การแข่งขันกับเชลซีแธมตัน วัดฟอร์ด และคริสตัล พาเลซ มีจำนวนผู้ลงทะเบียน 2 5 และ 9 คนตามลำดับ อย่างไรก็ตาม การแข่งขันกับทีมเล็กอย่างเวสต์แฮม อยู่ในเด็คกลับมีแฟนบอลลงทะเบียนไปกว่า 35 คน ซึ่งเหตุที่แฟนบอลเดินทางไปชมการแข่งขันดังกล่าวจำนวนมากอาจเกิดจากการแข่งขันนัดดังกล่าวตรงกับวันหยุดยาวประเพณีสงกรานต์ กล่าวจำนวนมากอาจเกิดจากการแข่งขันนัดดังกล่าวตรงกับวันหยุดยาวประเพณีสงกรานต์¹⁹

ภาพที่ 2 หนังสือสัญญา หน้า 1 จาก 3

ประเด็นที่สอง การส่งเสริมการบริโภคทางอ้อม ประเด็นนี้สามารถพิจารณาผ่านการนำเสนอเนื้อหาทางช่องทางออนไลน์ของชมรมหวังแชมป์ กล่าวคือ ชมรมหวังแชมป์มีการนำเสนอเนื้อหาผ่านทางเฟซบุ๊ก เว็บไซต์ และยูทูบ การนำเสนอเนื้อหาของชมรมหวังแชมป์มักจะโน้มเอียงไปในทางโน้มน้าวให้แฟนบอลบริโภคสินค้าของสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด ยกตัวอย่างเช่น การสนับสนุนให้แฟนบอลลงทะเบียนสมัครสมาชิกและไปชมฟุตบอลที่ประเทศอังกฤษ การแนะนำเสื้อสโมสรลูกสิงห์ การนำเสนอของสะสมที่ระลึกเกี่ยวกับสโมสร การทำกิจกรรมพบปะนักเตะของสโมสร การแนะนำการเดินทางไปชมฟุตบอลที่ประเทศอังกฤษ การถ่ายทอดสดบรรยากาศภายในสนามโอลด์ แทรฟฟอร์ด เป็นต้น

¹⁹ จำนวนแฟนบอลที่เดินทางไปชมการแข่งขันทั้งหมดตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 จนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 895 คน กระนั้นก็ตาม ผู้เขียนยังคงขาดข้อมูลจำนวนแฟนบอลที่ชมฟุตบอลในฤดูกาล 2013/2014 ฤดูกาล 2015/2016 รวมถึงจำนวนแฟนบอลที่ชมฟุตบอลในฤดูกาลปัจจุบัน (2019/2020) ที่ยังไม่คงที่ (ผู้เขียนขอขอบคุณข้อมูลจากกลุ่มเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ชมรมหวังแชมป์)

“[การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสโมสร] มั่นจุดประสงค์ของเราอยู่แล้ว
เราอยากทำอะไรที่มันเกี่ยวกับสโมสรไปก่อน... [นักสะสมของ]
พวกนั้นก็มาจากคอนเนกชันพีพี คิดว่าพวกนี้เป็นอะไรที่น่าสนใจ
คนรู้ในวงแคบไป²⁰”

สืบเนื่องจากข้างต้นเราจะพบว่าชมรมหวังแชมป์ทำหน้าที่สอดคล้องกับความต้องการของสโมสรอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ชมรมหวังแชมป์ได้กระทำตามกฎกติกาที่สโมสรระบุไว้อย่างเคร่งครัดเท่านั้น หากแต่ชมรมหวังแชมป์ยังทำการส่งเสริมการบริโภคทางอ้อมที่เป็นสิ่งที่สโมสรมิได้ระบุไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ในที่นี้เราจึงกล่าวได้ว่าชมรมหวังแชมป์ได้บกพร่องต่อหน้าที่ของตนเองแม้แต่น้อย ดังนั้นผลที่ตามมาคือ ชมรมหวังแชมป์สามารถช่วยสโมสรกอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจผ่านการขยายฐานแฟนบอลในประเทศไทยได้ กระนั้นก็ตาม ภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต่อรองของกลุ่มทางสังคมทั้งสองมิได้มีแค่ตัวแสดงอย่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ที่สามารถกอบโกยทรัพยากรที่ตนเองขาดแคลนเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม ชมรมหวังแชมป์ที่เป็นกลุ่มทางสังคมที่มีอำนาจน้อยกว่าก็ได้รับทรัพยากรที่ตนเองขาดแคลนเช่นกัน

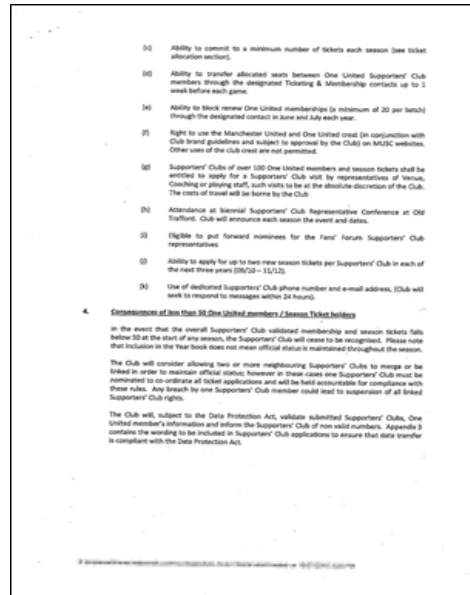
ชมรมหวังแชมป์และสถานะความใกล้ชิดกับสโมสรแมนฯ ยูไนเต็

เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงพึ่งต่อรองระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็และชมรมหวังแชมป์เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายต่างพึ่งพิงทรัพยากรที่ตนเองต่างขาดแคลน ในที่นี้เราจึงพบว่าชมรมหวังแชมป์ที่แม้เป็นกลุ่มทางสังคมที่มีอำนาจน้อยกว่าก็ยังสามารถได้รับทรัพยากรที่ตนเองขาดแคลนได้ ลำดับถัดไปผู้เขียนจะอภิปรายว่าชมรมหวังแชมป์สามารถได้รับสถานะความใกล้ชิดกับสโมสรผ่านการได้รับสิทธิพิเศษทางตรงและสิทธิพิเศษทางอ้อมจากสโมสร

ประการแรก สิทธิพิเศษทางตรง เอกสาร หนังสือสัญญา ระบุว่าชมรมที่ได้รับการรับรองสถานะชมรมอย่างเป็นทางการจะได้รับสิทธิพิเศษที่สโมสรมอบให้ เช่น การได้รับข่าวสารแบบรายเดือนในช่วงเปิดฤดูกาล (เดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤษภาคม) การมีสิทธิเข้าร่วมสัมมนาในกลุ่มแฟนบอลทุก ๆ สองปีที่สนามโอลด์แทรฟฟอร์ด การมีชื่อชมรมปรากฏอยู่ในหนังสือรายปีของสโมสร²¹ (yearbook) และการมีสิทธิถูกเสนอชื่อสำหรับการเป็นตัวแทนของสภากลุ่มแฟนบอล เป็นต้น สิทธิพิเศษที่สโมสรมอบให้ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชมรมหวังแชมป์ได้รับสถานะความใกล้ชิดกับสโมสรอย่างมาก นอกเหนือจากนี้ เราควรตระหนักด้วยว่าสิทธิพิเศษดังกล่าวเป็นสิทธิที่สงวนไว้เฉพาะชมรมหวังแชมป์เท่านั้น กล่าวอีกอย่างคือ กลุ่มชมรมหรือแฟนบอลอื่นในประเทศไทยไม่มีสิทธิได้รับสิทธิพิเศษดังกล่าว เนื่องด้วยชมรมหวังแชมป์เป็นชมรมเดียวในประเทศไทยที่ได้รับการรับรองสถานะอย่างเป็นทางการจากสโมสร

²⁰ สัมภาษณ์ได้ 30 มีนาคม 2562

²¹ หนังสือรายปีของสโมสร (yearbook) เป็นหนังสือที่รวบรวมผลงานตลอดช่วงฤดูกาลที่ผ่านมา ประกอบด้วยผลการแข่งขัน ตารางคะแนน รวมถึงข่าวสารของทีมชุดเล็กของสโมสร ในส่วนสุดท้ายของหนังสือจะมีรายชื่อของกลุ่มแฟนคลับผู้สนับสนุนสโมสรอย่างเป็นทางการปรากฏอยู่

ภาพที่ 3 หนังสือสัญญา หน้า 2 จาก 3

ประการที่สอง สิทธิพิเศษทางอ้อม นอกเหนือจากการได้รับสิทธิทางตรงจากสโมสร ชมรมหวังแชมป์ยังได้รับสิทธิพิเศษทางอ้อมซึ่งเป็นสิทธิพิเศษที่อยู่นอกเหนือจากที่สโมสรระบุไว้ใน หนังสือสัญญา สิทธิพิเศษประเภทนี้เป็นสิทธิพิเศษที่ชมรมหวังแชมป์พลอยได้รับหรือได้รับการร้องขอจากสโมสรเมื่อยามที่แฟนบอลชมรมหวังแชมป์เดินทางไปชมฟุตบอลที่ประเทศอังกฤษ ยกตัวอย่างเช่น การเข้าร่วมถ่ายรูปกับนักเตะของสโมสร การได้รับสินค้าที่ระลึกจากสโมสร สิทธิในการเข้าร่วมงานพบปะนักเตะสโมสร การทัวร์สนามโอลด์ แทรฟฟอร์ด การเข้าชมสนามซ้อมของสโมสร การชมการแข่งขันของทีมชุดเยาวชน หรือการเข้าห้องแต่งตัวของนักเตะสโมสร เป็นต้น

“มันเป็นอะไรที่มัน exclusive มาก เพราะว่าส่วนใหญ่เขาให้แค่แขก VIP แล้วอันนี้คือแบบ...เขาก็เรียกร็อบบี้ [Bryan Robson] มา ก็ไปถ่ายรูปข้างสนามกับร็อบบี้...รูปที่ถ่ายกับร็อบบี้ [สโมสรก็เอา] ไปลง yearbook²² ”

²² สัมภาษณ์ที่ได้ 30 มีนาคม 2562

สืบเนื่องจากข้างต้นเราจะพบว่าชมรมหวังแชมป์ที่เป็นกลุ่มทางสังคมที่ทำหน้าที่ช่วยสโมสรกอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจสามารถได้รับทรัพยากรที่ตนเองขาดแคลนคือ สถานะความใกล้ชิดกับสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด ดังนั้นเราจึงกล่าวได้ว่าภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างกลุ่มทางสังคมทั้งสองดำเนินไปบนมิติการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายขาดแคลน ซึ่งมีใช้สภาวะการณ์ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจในการกอบโกยทรัพยากรจากอีกฝ่ายได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ในกรณีนี้จึงเป็นที่ประจักษ์ว่าชมรมหวังแชมป์ที่ถึงแม้จะเป็นกลุ่มทางสังคมที่มีอำนาจน้อยกว่าสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดแต่ทั้งนี้พวกเขาก็ยังได้รับทรัพยากรที่ตนเองขาดแคลนผ่านการถักทอภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองข้างต้นได้

บทสรุป

ความเติบโตและความนิยมฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษและสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดในบริบทสังคมไทยมีส่วนกระตุ้นให้สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดเข้ามากอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจผ่านการขยายฐานแฟนบอลในประเทศไทย ในที่นี้สโมสรจึงทำการรับรองสถานะชมรมอย่างเป็นทางการให้กับชมรมหวังแชมป์ ทั้งนี้เพื่อให้ชมรมหวังแชมป์ทำหน้าที่ช่วยสโมสรกอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจผ่านการขยายฐานแฟนบอลในประเทศไทย การรับรองสถานะชมรมอย่างเป็นทางการจึงส่งผลให้สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและชมรมหวังแชมป์ถักทอภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองเดียวกัน เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองดังกล่าวดำเนินไปบนมิติของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่กลุ่มทางสังคมแต่ละกลุ่มขาดแคลน กล่าวคือ ภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองระหว่างสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดและชมรมหวังแชมป์วางอยู่บนการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละฝ่าย ขาดแคลน ในด้านหนึ่ง สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดสามารถกอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจผ่านการใช้ชมรมหวังแชมป์เป็นตัวกลางในการส่งเสริมให้แฟนบอลบริโภคสินค้าของสโมสรทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกด้านหนึ่ง สโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดสามารถกอบโกยทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจผ่านการใช้ชมรมหวังแชมป์เป็นตัวกลางในการส่งเสริมให้แฟนบอลบริโภคสินค้าของสโมสรทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกด้านหนึ่ง ชมรมหวังแชมป์ได้รับสถานะความใกล้ชิดกับสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ดผ่านการได้รับสิทธิพิเศษทางตรงและทางอ้อมจากสโมสรแมนฯ ยูไนเต็ด ปรากฏการณ์ข้างต้นจึงเผยให้เห็นว่ากลุ่มทางสังคมที่มีอำนาจน้อยกว่าอย่างชมรมหวังแชมป์ก็สามารถได้รับทรัพยากรที่ตนเองขาดแคลน กล่าวอีกอย่างคือ ภายในเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองมิได้มีกลุ่มทางสังคมใดที่สูญเสียทรัพยากรผ่านการโดนขูดรีดหรือเอารัดเอาเปรียบแต่เพียงฝ่ายเดียว ในทางกลับกัน เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อรองกลับเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่วางอยู่บนการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายขาดแคลน

รายการเอกสารอ้างอิง

- Bangkokbiznews. (2016). *CTH Cable TV Collapses: the company is in debt 20 billion*. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/709952> (In Thai)
- Ditsayut. (2018). *Sky Sports and BT Sport wins an English Premier League TV right by paying 4.46 billion pound*. Retrieved from <https://thestandard.co/sky-sports-bt-sport-deal-premier-league-tv-games/> (In Thai)
- Elias, N. (2000). *The Civilizing Process: Sociogenetic and Psychogenetic Investigations* (E. Dunning, J. Goudsblom, and S. Mennell Ed.). Cambridge: Blackwell Publishers
- Hamil, S. (2008). Manchester United: the commercial development of a global football brand. *International cases in the business of sport* : 114-134.
- Hill. J. S. & Vincent, J. (2006). Globalisation and sports banding: the case of Manchester United. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 7, (3) : 61-78.
- Jaliam. (2018). Facebook is charming; Free TV aims to air Premier League. Retrieved from <https://www.posttoday.com/economy/news/558902> (In Thai)
- Kaewtep, K. & Hinwiman, S. (2008). Norbert Elias: an alternative academic. in *Thoughts of political economy and media study theories*. Phapphim Partnership: Bangkok. (In Thai)
- NIDA Poll. (2017). *Following English Premier League and Thai League 2017*. Retrieved 16 September 2018, from <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=534> (In Thai)
- Panarut, C. (2017). *Sports in Pre-Modern and Early Modern Siam: Aggressive and Civilised Masculinities*. Doctoral Thesis, The University of Sydney, New South Wales, Australia.
- Positioning. (2015). “Bein” gets the right from Premier League, keep an eye on foreign capitals to compete in sport content, which will shake Thai T.V. Retrieved from <https://positioningmag.com/61783> (In Thai)
- RYT9. (2009). *Krungsri Ayutthaya Bank debuts an only Manchester United Debit Card in Thailand and supported a right to watch special match against Liverpool in Premier League*. Retrieved from <https://www.ryt9.com/s/prg/740486> (In Thai)
- Szymanski, S. (1998). Why is Manchester United So Successful?. *Business Strategy Review*, 9(4) : 47-54.

- Thai PBS. (2015). *Bein Sport wins Premier League TV Right after CTH from 2016-2019*. Retrieved from <https://news.thaipbs.or.th/content/5905> (In Thai)
- ThaiPR.net. *Krungsri Ayutthaya Bank debuts an only Manchester United Debit Card in Thailand and to supported a right to watch special match with Liverpool in Premier League*. Retrieved from <https://www.thaipr.net/general/258600> (In Thai)
- Thairath Online. (2010). *Singha Beer signs a contact with Chelsea football club*. Retrieved <https://www.thairath.co.th/content/101244> (In Thai)
- _____. (2013). *SAT welcomes big four football clubs to Thailand in off season*. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/content/329142> (In Thai)
- _____. (2013). *Truemove H gets content rights and gives additional services for Red Army Fans*. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/content/354694> (In Thai)
- _____. (2013). *Manchester United visits Thailand*. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/content/356237> (In Thai)
- _____. (2019). *True Vision broadcasts Premier League for 3 seasons, Liverpool vs Norwich on this 9 August is the first match*. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/sport/others/1632590> (In Thai)
- van Krieken, R. (1998). *Norbert Elias*. London: Routledge.
- Worldlease. (2011). *Honda invites Man U to market, the estimate money to invest is not less than 150 million Bath*. Retrieved from <http://www.worldlease.co.th/news-2554089.html> (In Thai)